

Summary:

Zhupanskiy Ya., Dzhaman V. ECOLOGICAL SITUATION AS THE FACTOR OF CONDITIONS OF RESIDING OF THE POPULATION

Is analysed territorial distinctions of a level of pollution of an environment, ecological situation, which characterize qualities of geosystem as environments of residing of the population. As the main criterion of an estimation of pollution of an environment and ecological situation is accepted a degree of deterioration of a condition of health of the population.

УДК 304,3: 303. 442. 23 + 504. 75.

Олег САДОВНИК

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ — ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Посилення системної соціально-економічної кризи, подальше погіршення екологічної ситуації та життєвих умов веде до зростання економічного та соціального напруження, тенденцій до депопуляції населення, суспільно-політичної нестабільності, “стресовості” і конфліктності життя людей. Ось далеко неповний перелік проблем, які вимагають від науковців все більше уваги приділяти дослідженню життєдіяльності населення. Визначаючи безперечне значення цього наукового напрямку окремі українські та російські вчені зокрема, М.І. Фащевський, Н.П. Лебідь, В.Б. Артеменко, С.А. Айвазян, В.А. Копнов, М.Д. Шаригін, Ю.Г. Поросенков, В.М. Жеребін, Н.А. Єрмакова, та інші відзначають перспективність розробки та аналізу таких категорій як “якість”, “рівень” та “спосіб життя” населення, які є складними як за своєю суттю так і природою.

Метою та завданням даної праці є аналіз дефініції категорій “життєдіяльність” та “якість життя” населення, їхнього змісту та структури, а також розкриття еколого-географічного аспекту їх вивчення.

Аналіз наукової літератури показує, що вказана проблематика по сутності відзначених наукових категорій знаходиться в центрі уваги багатьох наук та наукових напрямків. Зокрема, “життєдіяльність” населення (“спосіб життя”) розглядається і як економічна, соціологічна, соціально-економічна і навіть філософська, психологічна та історична категорія.

За масштабністю приведених визначень одні автори трактували поняття життєдіяльності занадто вузько, ототожнюючи його тільки з поведінкою людей, інші, навпаки, — дуже широко, включаючи в нього не тільки поведінку і навіть не тільки життєдіяльність населення в цілому, але й також і умови життєдіяльності, прирівнюючи з суспільним ладом, способом виробництва, суспільно-економічною формацією.[9.27]

Взаємовиключні визначення давались категорії життєдіяльності населення і таким суміжним категоріям як “рівень”, “стандарт”, “якість”, “стиль”, “уклад” життя. В одних публікаціях автори вважали, що ці терміни є синонімами, в інших вкладали в них різний зміст і з різних причин відкидали частину термінів, визнаючи істинність лише деяких із них. Окрім цього, існують різні думки з приводу не тільки змісту, а й структури вказаних понять.

Ще в радянські часи з цих питань відбувались численні наукові дискусії, в ході яких були співставленні різноманітні точки зору і зроблені певні висновки. Проте це не означає, що були вироблені кінцеві та беззаперечні визначення, але був досягнутий певний рівень обґрунтування і конкретності вихідних положень. Зокрема, склалось порівняно чітке уявлення про характер, масштабність та особливості вказаних суміжних категорій. Наприклад, було виявлено недопустимість змішування життєдіяльності населення з її умовами, а разом з тим неможливість розгляду першої без врахування останніх; виявилась також неможливість обмеження категорії способу життя межами якоїсь однієї дисципліни

або віднесення життєдіяльності до об'єктів однієї з них (соціології чи філософії), а умови життєдіяльності – до інших (географії чи економіки).

В кінцевому рахунку сформувалась концепція, якої дотримувались більшість вітчизняних вчених. У відповідності до цієї концепції спосіб життя розглядається як спосіб життєдіяльності, в єдності з визначаючими її умовами та чинниками. При цьому життєдіяльність населення це сукупність (система) певних, впорядкованих видів діяльності, які спрямовані на забезпечення життєвих потреб (особистості) соціальної спільності населення – суспільства чи його частини. [9.29] Саме такий підхід притаманний і більшості сучасних досліджень з певними відмінностями у підходах до структури та специфіки напрямків і масштабів дослідження.

Приведена концепція є актуальною на сучасному етапі хоча б і тому, що дозволяє чітко розмежувати категорію життєдіяльності населення і суміжні з нею категорії. Зокрема, категорію “рівень життя”, яка в основному спрямована на оцінку задоволення потреб населення матеріальними благами і зводиться до кількісної оцінки в грошових або в натуральних одиницях. Такий аспект трактування є чисто економічним. Про те, окремі науковці розширюють його за рахунок інших не кількісних показників, що, на нашу думку, призводить до створення (під тією ж назвою) зовсім іншої категорії та відповідно ускладнює розуміння і без того непростих понять.

Необхідність врахування при оцінці процесу життєдіяльності і інших (не тільки безпосередньо пов'язаних із матеріальними благами) показників призводить до залучення в термінологічний апарат більш ширшого та комплекснішого поняття, яким може служити (Quality life) “якість життя”. Остання, *припускає*: чисте оточуюче середовище; особисту і національну безпеку; політичні і економічні свободи; інші умови людського благополуччя (в тому числі і духовні), що важко піддаються кількісному вимірюванню.

Щодо чіткого визначення цієї категорії то сьогодні одночасно співіснує безліч концептуальних підходів, що підтверджує думку, згідно якої, якість життя може розглядатися як постійно еволюціонуюча категорія, яка наповнюється різним змістом залежно від соціального часу і точки зору авторів. [4.] Але в більшості сучасних концепцій світу “якість життя” населення розглядається як комплексна характеристика соціально-економічних, політичних, культурно-ідеологічних, екологічних чинників і умов існування особи, положення людини (населення) в суспільстві. [3.]

Такий рівень вивченості дає можливість проводити подальші наукові розробки та дискусії і показує, що життєдіяльність та якість життя населення може і повинна досліджуватись представниками всіх без виключення суспільних наук, причому кожною зі своєю специфікою.

На, нашу думку, дослідження життєдіяльності населення, як суспільно-географічної категорії передбачає вивчення всіх сторін життя населення та сукупності його взаємозв'язків, зокрема з виробництвом та навколишнім середовищем. Головним їхнім проявом є різноманітні види діяльності: розселенська, виробнича, відтворювальна, споживча, соціоприродна та управлінська. Сутність суспільно-географічного дослідження цієї категорії – аналіз впорядкування та оцінка розвитку цих видів діяльності в територіальному аспекті, що розкриває територіальну організацію життєдіяльності населення, а якість життя населення – інтегрований показник, що фіксує найважливіші аспекти життя в сумарному вигляді. Тобто, коли життєдіяльність населення розкриває процеси формування і функціонування життя населення як певної територіальної системи, аналізує територіальну структуру і розвиток окремих її компонентів, то якість життя виступає інтегрованим показником (індикатором) її розвитку.

Еколого-географічний аспект дослідження життєдіяльності населення найкраще ілюструється шляхом розгляду її соціоприродної складової. Саме вона виступає проявом взаємодії всіх інших видів діяльності з навколишнім середовищем. Незважаючи на те, що розвиток життєдіяльності в певній мірі буде визначатися станом та характером останнього,

слід відзначити переважну споживчу одноплановість дії різних видів діяльності на оточуюче середовище. А отже, специфіка та величина розвитку кожної складової буде відбиватись на формуванні соціоприродної, яку в свою чергу можна вважати індикатором розвитку життєдіяльності населення, що проявляється в освоєності ресурсів території та антропогенному навантаженні на неї, або екологічній ситуації.

Соціоприродна діяльність населення будь-якого регіону базується на природокористуванні яке, на думку У.І.Мересте, Е.Я.Ниммик, можна розглядати у трьох його напрямках. [6.] Виходячи з цих напрямів та різного зв'язку з природною основою, всю різноплановість соціоприродної діяльності можна звести до трьох форм: руральної, напівруральної та неруральної. Більш детальний аналіз та його територіальний аспект розглянуто у попередніх працях, див. [7.]

У зовсім іншій площині розглядається еколого-географічний аспект дослідження якості життя населення. Це витікає з самого визначення категорії, а саме з того, що вона виступає як необхідна умова забезпечення життєдіяльності. Тому згаданий аспект дослідження буде в основному зводитись до оцінки якості навколишнього середовища (екологічної ніші). Повною мірою це можна б було зробити, якби ми мали, по-перше, обґрунтовану систему стандартів, що характеризують якість елементів природи, і, по-друге, функціонуючу в країні систему екологічного моніторингу, можливості якої відповідали б характеру вирішуваної проблеми. Окрім цього, ця ситуація ускладнюється існуючою проблемою неадекватності методик оцінки якості життя, що викликано співіснуванням безлічі концептуальних підходів до визначення його структури.

Зокрема, С.А.Айвазян [1.] розглядаючи людину одночасно як істоту біологічну (функціонуюче відповідно до всіх законів біологічного гомеостазу) і як істоту соціальну (реалізуючи себе тільки в соціумі, в системі процесів і механізмів, що функціонують за специфічними "соціальними правилами"), приходять до наступних п'яти базових компонентів, утворюючих середовище і систему забезпечення життєдіяльності населення:

(I) *якість населення*, інтегруюча в собі такі його властивості як очікувана тривалість життя, рівень освіти, кваліфікація, народжуваність і смертність, шлюбність і т.п.;

(II) *добробут населення*, інтегруючий в собі основні показники рівня життя і що відображає ступінь задоволення його матеріальних і духовних потреб (реальні доходи, їх диференціація, рівень споживання благ і послуг, рівень охорони здоров'я, культури і т.п.);

(III) *соціальна безпека* (або *якість соціальної сфери*), що відображає рівень умов праці, соціального захисту, фізичної і майнової безпеки члена суспільства, криміногенності і соціально-політичного здоров'я самого суспільства і т.п.;

(IV) *якість навколишнього середовища* (або *якість екологічної ніші*), що акумулює дані про забруднення повітряного простору, ґрунтів і води (помітимо, що людська популяція – це єдина земна популяція, що не забезпечує утилізації відходів своєї життєдіяльності, небезпечних для навколишнього середовища і не включених в природні технології – "трофічні ланцюги біосфери");

(V) *природнокліматичні умови*, що характеризуються складом і об'ємами природно-сировинних ресурсів, кліматом, частотою і специфікою форс-мажорних ситуацій.

Таких же переконань, що до складових компонентів категорії "якості життя" притримується і В.Б.Артеменко, який також пропонує своєрідну ієрархічну систему статистичних показників-індикаторів якості життя [2.].

В цілому слід відзначити позитивність такого концептуального підходу, а особливо вдалість його методології побудови останніх у формі спеціального вигляду *згорток* відповідних власних критеріїв, що може бути прийняте за основу подальших досліджень. Про те, беручи до уваги суспільно-географічні аспекти дослідження та діяльний принцип, що витікає з концепції життєдіяльності населення, а також враховуючи специфіку розвитку життєдіяльності населення регіонів обласного та нищого рівнів ми пропонуємо переглянути структуру та зміст окремих запропонованих складових "якості життя". Зокрема, у структурі

“якості життя” доцільно виділяти такі базові (складові) компоненти:

- *якість населення*, яка окрім відзначених демографічних показників, повинна охоплювати окремі сторони розселенської (екістичної) життєдіяльності, наприклад, густоту, людність поселень, міграційні та урбанізаційні процеси тощо;
- *якість економічної компоненти*, або відзначений *добробут населення* слід доповнити показниками зайнятості, її структури та безробіття...;
- *якість споживчої складової*, яка може дещо перекликатися з попередньою та наступною, включаючи окремі моменти рівня споживання благ, у першому випадку і якість основних видів обслуговування в другому, але й буде характеризуватися своїми специфічними показниками – якість харчування (продуктовий набір), величина та структура товарообігу, якість житла, доступність вказаних благ, можливості й умови відпочинку і т.п.;
- *якість соціальної сфери* або *соціальна безпека* окрім ланок згаданих у попередніх авторів, визначає також умови етнокультурного розвитку, політичної та духовної свободи й активності;
- *якість екологічної складової* буде поєднувати *якість екологічної ніші* та *природнокліматичні умови*, які на нашу думку не доцільно розглядати в якості окремих складових в силу їх природної і територіальної єдності та географічної взаємозумовленості.

На нашу думку, таке трактування структури “якості життя” не є беззаперечним, але воно найбільш комплексно із суспільно-географічних позицій охоплює коло проблем пов’язаних з життєдіяльністю населення.

Вивчення *екологічної складової* “якості життя” та її територіальний аналіз розкриває еколого-географічний аспект дослідження відзначеної категорії. Її характеристика в межах регіону певного рівня, відображає ступінь придатності стану елементів оточуючого середовища для життя, праці, відпочинку населення, а також ілюструє ефективність взаємодії суспільства із навколишнім середовищем, показує наскільки раціонально населення використовує різні властивості природи з метою задоволення життєвих потреб.

Для оцінки екологічної сторони якості життя населення у регіоні можна залучити як позитивні (площа природо-заповідних територій; площа лісовкритих територій) так і негативні показники (розораність земель; площа земель під кар’єрами розробками; викиди шкідливих речовин в атмосферу; викиди шкідливих речовин у водойми; кількість підприємств (або %), які допустили викиди шкідливих речовин; кількість підприємств (або %), на яких відсутні, або знаходяться в незадовільному стані очисні споруди тощо). Крім цього, про певні сторони та властивості екологічної ніші життєдіяльності ми можемо судити по окремих показниках і інших базових компонентів. Зокрема, на деякі висновки про величину і характер антропогенного навантаження на навколишнє середовище наштовхують такі показники як густина населення, рівень урбанізованості регіону, структура та величина зайнятості населення у різних галузях матеріального виробництва тощо. Прикладом такого аспекту дослідження може служити аналіз якості екологічної ніші регіону обласного рівня.

В основу оцінки стану екологічної компоненти “якості життя” Тернопільської області закладено визначений набір (система) показників (див.табл.1), які, на нашу думку, найбільш точно відображають процеси життєдіяльності населення, відповідають вимогам часу та наявній статистичній інформації і дозволяють в більш чи менш повній мірі судити про рівень впливу основних видів діяльності на розвиток соціоприродної.

Розрахунки по отриманню інтегральної оцінки *ie* в розрізі районів проводились методом індексів, за узагальненою формулою $ie = 1/i_{\mu} + 1/i_{\alpha} + i_{\eta} + 1/i_{\rho} + 1/i_{\beta} + i_{\lambda}$, (де *i_μ* – індекс щільності населення; *i_α* – індекс величини викидів в атмосферу; *i_η* – індекс площі природно-заповідного фонду; *i_ρ* – індекс розораності сільськогосподарських угідь; *i_β*

– індекс площі земель, що зайняті під кар’єрами та розробками; *І_л* – індекс залісненості території) Величина індексів вираховувалась шляхом відхилення від середньостатистичного розвитку показника у області. З метою одно векторного спрямування, дії (щодо оточуючого середовища) вказаних позитивних і негативних характеристик – негативні розглядалися у обернено пропорційній формі.

Таблиця 1

Екологічна складова якості життя населення Тернопільської області

Райони	Щільність населення		Викиди шкідливих речовин в атмосферу		Площі природного заповідного фонду		Розораність с/г земель		Землі під кар’єрами розробками		Площа лісів			Інтегральний показник
	Ос./км ²	1/ <i>i_{нп}</i>	<i>m</i>	1/ <i>i_{а.в}</i>	Га	<i>i_{н.ф}</i>	%	1/ <i>i_р</i>	Га	1/ <i>i_б</i>	Га	<i>i_л</i>	<i>I_с</i>	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Заліщицький	78	1,1	28,4	2,8	17566	2,5	88,3	1,1	81,0	2	10698,3	1,1	10,6	
Монастирський	62	1,4	141,2	1,9	8122,1	1,7	91,2	0,8	63,3	2	14634,8	1,8	9,6	
Підгаєцький	46	1,7	42,2	2,5	1307,9	0,3	96,1	0,6	28,0	2,5	9364,8	1,3	9,0	
Шумський	44	2	96,3	2,4	7840,2	1,3	89,7	1,0	543,8	0,4	20290,4	1,9	9,0	
Борщівський	75	1,1	907,1	0,7	19457	2,3	90,9	0,9	221,5	1,1	16680,9	1,2	7,3	
Гусятинський	66	1,3	1326,0	0,5	14710	1,9	94,2	0,7	139,4	1,7	16689,1	1,1	7,3	
Бережанський	68	1,3	304,8	1,1	3651,8	0,5	81,3	1,2	176,3	0,8	22262,	1,8	6,9	
Бучацький	81	1	381,8	1,4	9308,2	1,4	86,7	1,1	221,4	0,8	12659,	1,1	6,8	
Геребовлянський	63	1,3	277,7	1,5	3771,7	0,4	86,7	1,1	122,4	1,7	9503,	0,6	6,6	
Козівський	60	1,4	288,8	1,4	1509,6	0,3	86,9	1,1	95,8	1,7	4099,	0,4	6,3	
Зборівський	48	1,7	148,9	1,8	4493,6	0,5	93,1	0,8	404,4	0,5	11411,	0,8	6,1	
Лановецький	53	1,7	181,1	1,6	2828,7	0,5	86,1	1,2	487,7	0,4	3720,	0,4	5,8	
Кременецький	80	1	1120,1	0,5	7906,2	1,1	89,3	1,0	223,4	1,0	16301,	1,2	5,7	
Чортківський	90	0,9	1077,9	0,4	5137,2	0,7	81,9	1,2	152,8	1,4	11792,	0,9	5,5	
Збаразький	70	1,3	617,4	0,7	4426,8	0,6	89,2	1,0	171,6	1,2	7850,	0,7	5,5	
Підволочиський	55	1,4	302,6	1,2	3383,9	0,4	89,5	1,0	115,1	1,7	4214,	0,3	5,3	
Тернопільський	81	1	822,7	0,6	1577,2	0,2	91,7	0,8	124,2	1,4	5822,	0,5	4,5	
По області	83	1	9172,5	1,0	11699	1	89,7	1	33761	1	19838	1	6	

Складено та розраховано за даними Тернопільського обласного управління статистики.

В результаті проведеного аналізу ми отримали досить значні відмінності у відповідності до розвитку інтегрального показника якості екологічної складової. Різниця між мінімальним та максимальним значеннями складає більше ніж 6 пунктів, що практично в півтора рази перевищує показник його мінімального значення. Ще більші відмінності спостерігаються в процесі аналізу індексів окремих із запропонованих показників. Зокрема, амплітуда коливань індексу шкідливих викидів в атмосферу сягає від 0,4 у Чортківському до 2,8 у сусідньому з ним Заліщицькому районі, а площі об’єктів природно-заповідного фонду від 0,2 у Тернопільському до 2,5 у тому ж таки Заліщицькому районі, що ілюструє невідповідність у характері протікання життєдіяльності населення.

Так з даних таблиці добре видно, що райони “лідери” за величиною розвитку екологічно негативних тенденцій, зазвичай характеризуються найвищими показниками забрудненості атмосфери (за винятком Лановецького), низькими показниками лісистості території (за винятком Кременецького) та малими площами природних заповідних територій. Все це пояснюється їхньою переважно промисловою спрямованістю та в цілому високою (в порівнянні з іншими) господарською освоєністю. Тобто визначальний вплив на стан екологічної ніші мають виробничі види діяльності.

Територіальний аспект дослідження розкриває (див. Рис.1) своєрідну локалізацію відзначених районів. Практично всі вони (а також райони із середніми показниками розвитку) формують єдину зону, що тяжіє і концентрується навколо обласного центру. Як наслідок, останній виступає центром найбільш напруженої екологічної ситуації – величина інтегрального індексу є найменшою серед районів області і складає – 4,5.

Всі наведені факти у розвитку системи статистичних показників та величини інтегрального індексу екологічної складової дозволили провести певну диференціацію, ранжування районів. Так за сприятливістю (якістю) екологічної компоненти “якості життя” у Тернопільській області можна виділити три групи районів.

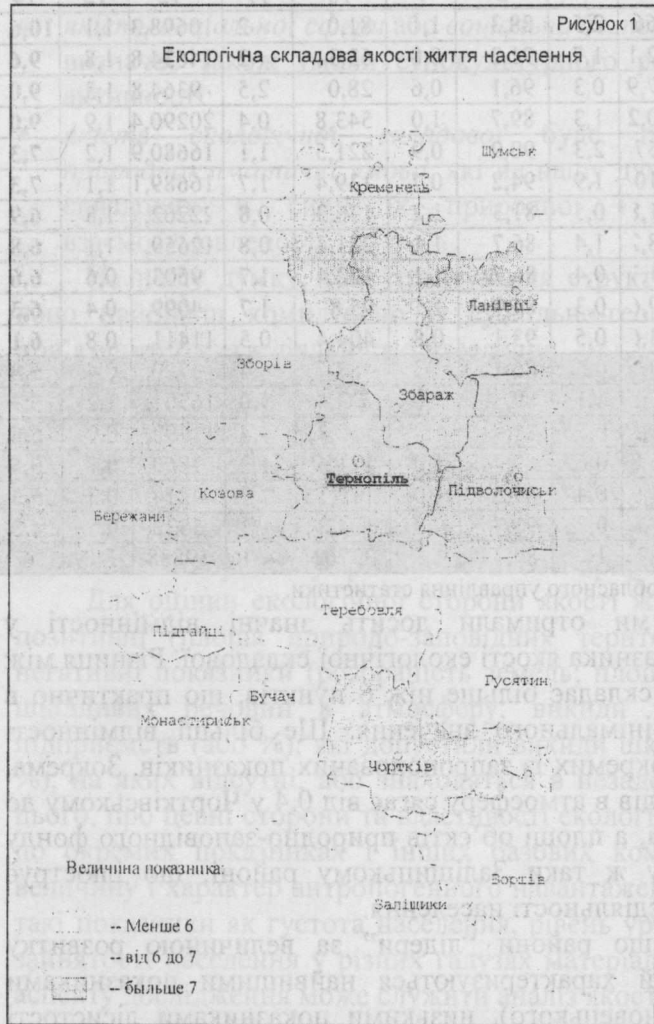
Перша група об’єднує шість районів, в яких величина інтегрального показника вища семи (див. Таблицю 1). Більшість власних показників мають вище значення ніж в середньому по області, що забезпечує найсприятливіші умови для життєдіяльності населення. Особливе місце у формуванні вказаних характеристик займають показники лісистості, площі природно заповідного фонду, що говорить про значну роль в життєдіяльності населення даних районів рекреаційної та природоохоронної діяльності. Виробнича діяльність має чітко виражену сільськогосподарську специфіку. Цей факт підтверджується значною розораністю с/г угідь;

Друга група районів характеризується середнім рівнем антропогенного навантаження

на навколишнє середовище. Вона охоплює 5 адміністративних районів з величиною I_e в межах – 6-7. Життєдіяльність населення цих районів є більш різноплановою, причому деякі з них мають досить негативний вплив на екологічну ситуацію. Зокрема, це ілюструється показниками: щільності населення у Буцацькому районі, розораності та площами земель під кар’єрами у Зборівському та Теревовлянському районах.

Щодо третьої групи, то як вже відзначалось, сюди включені 6 районів для яких притаманні найбільш несприятливі (як для області) умови з точки зору забезпечення нормальних природних умов життєдіяльності населення.

Запропоновані підходи до трактування “життєдіяльність” і “якість життя” населення та еколого-географічні аспекти їх дослідження дають можливість комплексно вивчити та оцінити стан та умови (в даному випадку екологічні) життєдіяльності населення, встановити територіальні відмінності у розвитку вказаних категорій (на рівні обласного регіону), а відповідно створити систему практичних рекомендацій щодо вирішення назрілих проблем та управління

регіональним розвитком. В теоретико-методологічному плані виявлені проблеми можуть бути вирішені шляхом створення концепції збалансованого розвитку території, яка передбачає виявлення загальних та регіональних закономірностей, взаємозв’язків та тенденцій соціально-економічного розвитку, якості навколишнього середовища і змін у якості життя населення.

Література:

1. Айвазян С.А. Россия в межстрановом анализе синтетических категорий качества жизни населения http://www.hse.ru/journals/wrldross/vol01_4/Ivazian1.htm

2. Артеменко В.Б. Основи вимірювання регіонального розвитку з використанням концепції якості життя // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 133-142.
3. Деркач А. Качество жизни как государственный приоритет". (Киевский телеграфЪ", 2004 р., 26 березня - 1 квітня, №203)
4. Копнов В.А. Качество жизни и региональное развитие // Технологии качества. - 2001. - Т.1. - №1 // http://qol.ur.ru/for_authors.html
5. Лебідь Н.П. Якість життя населення: підходи до вивчення та практика дослідження України. //Український географічний журнал. – 1993. - №3. – с. 34 – 36
6. Мересте И.Н., Нимник С.Я. Современная география: вопросы теории –М.: Мысль, 1984. – 296 с.
7. Садовник О.П. Соціоприродна підсистеми життєдіяльності населення Тернопільського обласного суспільно-територіального комплексу // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету. Серія Географія. – Тернопіль, 1998. – № 2. – С. 77–81
8. Садовник О., Грухіна Т. Економіко географічні підходи та аспекти оцінки якості життя населення // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, Сер. Географія. № 2.— 2002 С. 123–127
9. Социальные показатели образа жизни советского общества: Методологические проблемы М.: Наука.– 1980.– 216с.

Summary:

Sadovnyk O. P. THE POPULATION'S VITAL ACTIVITY AND LIFE QUALITY ARE THE ASPECTS OF ECOLOGIC-GEOGRAPHIC RESEARCH.

The article is devoted to the analysis of definitions of categories of the population's 'vital activity' and 'life quality', the discovery of their content, structure and ecologic-geographic aspects of investigation.

The differentiation and division of Ternopil regional area districts have been elaborated on the proposed system of indices analysis according to the ecological component quality of 'life quality'.

УДК 330.15 : 504.03

Лариса БОГУШ

ПОЛПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СФЕРИ ВІДТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Несприятливі тенденції в стані здоров'я населення тісно пов'язані з глобальним протиріччям між технократичністю цивілізації та адаптаційними можливостями людини, що актуалізує проблеми забезпечення якісного середовища життєдіяльності, посилює вимоги до результативності функціонування сфери відтворення здоров'я¹. За даними ВООЗ, стан здоров'я на 50-52% залежить від способу життя, на 18-20% – від стану довкілля і на 7-12% – від рівня розвитку системи охорони здоров'я [1, с. 3; 2, с. 53]. За іншими оцінками, соціально-економічні та екологічні фактори обумовлюють стан здоров'я індивіду на 80% [3, с. 7].

Дослідження екологічної ситуації як фактору впливу на формування характеристик здоров'я та перспектив соціально-економічного розвитку, шляхів оптимізації природокористування та підвищення рівня екологічної безпеки в регіонах, взаємозв'язку між

¹ Сфера відтворення здоров'я охоплює суспільні інститути, покликані створювати передумови для збереження, зміцнення та відновлення здоров'я населення (тобто систему охорони здоров'я і рекреаційний комплекс), а також сукупність міжгалузевих заходів, спрямованих на вирішення цих завдань шляхом вдосконалення та забезпечення належної якості умов побуту і праці, природного і антропогенного середовища життєдіяльності загалом.